

## **ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

**Роман Юрійович КУРЕПІН,**

*аспірант Харківського національного  
університету внутрішніх справ  
<https://orcid.org/0009-0007-7132-2786>*

Важливим завданням української держави, як сучасної правової держави є створення такої правоохоронної системи, за якої ризики порушення прав, свобод та інтересів людини і громадянина будуть мінімізовані та/або повністю ліквідовані. З цією метою у 2018 році в Україні було створено кардинально новий правоохоронний орган – Державне бюро розслідувань. Втім, варто зауважити, на сьогоднішній день в юридичній літературі ще й досі відсутній єдиний підхід щодо визначення місця Бюро в правоохоронній системі України.

О. Дудченко визначає правоохоронну систему як сукупність тісно пов'язаних між собою елементів, які взаємодіють та утворюють певну цілісність, яка базується на відповідних принципах, засадах. Її головними складовими елементами, на думку автора, є інституціональна та нормативна підсистеми. Інституціональну підсистему утворюють об'єкти правоохоронного впливу та правоохоронні органи, для яких основним завданням є правоохоронна діяльність. Нормативна підсистема складається з правових принципів та норм, що здійснюють регулювання відносин між суб'єктами охорони права; своє вираження вони знаходять у нормативних актах, які регулюють правоохоронну діяльність [1, с.148]. Тобто система правоохоронних органів є складовою більш широкого юридичного явища – правоохоронної системи.

Доцільно зазначити, що доволі нечітким в законодавстві є встановлення ознак правоохоронного органу, що викликає відповідні питання для наукового обговорення цієї проблеми. М.А. Хлистік зазначає, що критерії віднесення тих чи інших органів до правоохоронних чітко невизначені, оскільки, крім конкретно зазначених у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», до правоохоронних органів також відносяться й «інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції». Нині для того, щоб мати усі юридичні підстави назвати той чи інший орган правоохоронним, необхідно або відшукати його в переліку, зазначеному у статті 2 вищезазваного Закону, або з'ясувати, чи закріплено за ним на законодавчому рівні виконання правозастосовної або правоохоронної функції. Тобто правоохоронні органи України – це державні органи, визначені у законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють правоохоронні чи правозастосовні функції [2, с.53]. Наразі ознаки правоохоронних органів, які складають відповідну систему, визначаються в правовій літературі. Зокрема, до ознак правоохоронного органу А.М. Куліш відносить наступне: це державні органи, які уповноважуються законом

для здійснення правоохоронної діяльності; здійснення ними такої діяльності відбувається із суворим додержанням правил та процедур, встановлених законодавством, при цьому їх порушення тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, матеріальну або кримінальну відповідальність; вони мають право застосовувати заходи державного примусу; законні та обґрунтовані рішення, прийняті ними, обов'язкові для виконання посадовими особами та громадянами, а їх невиконання складає самостійне правопорушення, що тягне за собою додаткову відповідальність; правоохоронні органи здійснюють свою діяльність на професійній основі за умови проходження їх працівниками спеціальної професійної підготовки; правоохоронні органи мають спеціальні повноваження для попередження, виявлення і розслідування порушень закону, якими володіють інші інституції [3, с.7].

Ю.О. Загуменна підкреслює те, що система правоохоронних органів не має традиційної організаційної побудови, як, наприклад, система органів виконавчої влади, а являє собою цілісну сукупність, системоутворюючим чинником якої є не структурний (організаційний), а функціональний критерій – безпосередньо правоохоронна діяльність, що визначено їх спільним функціональним призначенням, яке полягає, головним чином, в охороні й захисті права. До правоохоронних органів, на думку авторки, належать такі державні органи, виконання якими однієї чи кількох головних правоохоронних функцій є визначальним у їх діяльності, які у зв'язку з цим потребують специфічного матеріально-технічного та іншого забезпечення, до працівників яких законодавством пред'являються спеціальні вимоги і працівники яких з метою ефективного виконання своїх обов'язків згідно із законодавством наділяються різноманітними специфічними правами, мають відповідні пільги та зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів, підлягають підвищеному правовому захисту [4, с.150]. Подібної думки дотримуються й В.В. Зайченко та А.В. Лаптева, які наголошують на тому, що системоутворюючим чинником правоохоронних органів є правоохоронна діяльність, для здійснення якої держава і створює правоохоронні органи [5, с. 423].

З огляду на зазначене вище слід акцентувати увагу, що питання віднесення того чи іншого відомства до системи правоохоронних органів вирішується на основі безпосередньої вказівки на це тим законодавчим актом, що визначає його правовий статус. Означене обумовлено значною відповідальністю таких інституцій перед суспільством, а саме: реалізацією ними правоохоронної функції, що пов'язана з наділенням їх низкою специфічних повноважень, які обумовлені можливістю застосування даними органами заходів державного примусу; встановленням додаткового соціально-економічного захисту працівників такого органу; тощо. Також доцільно зазначити, що інституціонально-функціональною складовою системи правоохоронних органів є визначена законодавством сукупність таких відомств, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії, з метою реалізації нормативно-визначеного їх призначення – здійснення правоохоронної діяльності.

Підбиваючи підсумок відзначимо, що Державне бюро розслідувань має всі ознаки, які відносять його до кола правоохоронних органів, зокрема: 1) законодавче визначення Бюро як правоохоронного органу; 2) його діяль-

ність забезпечується низкою нормативно-правових актів різної юридичної сили, порушення яких призводить до настання відповідного виду юридичної відповідальності; 3) службові особи ДБР мають низку повноважень, спрямованих на реалізацію завдань у правоохоронній галузі, що покладені на дану інституцію.

З огляду на зазначене вище, цілком справедливим буде говорити про те, що місце Державного бюро розслідувань у системі правоохоронних органів України обумовлено: по-перше, положенням стаття 1 ЗУ «Про державне бюро розслідувань», яке прямо відзначає, що ДБР є правоохоронним органом; по-друге, метою його функціонування є здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудове розслідування особливих видів злочинів; по-третє, посилення боротьби з порушенням антикорупційного законодавства на найвищих щаблях сфери державного управління, що відповідає Європейському вибору шляху розвитку України.

#### **Список використаних джерел:**

1. Дудченко О. Сутність правоохоронної системи. *Підприємництво, господарство і право*. № 8. 2019. С. 144-149
2. Хлистік М.А. Визначення поняття правоохоронного органу в законодавстві України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Т. 32 (71). № 4. 2021. С. 49-54
3. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування. Автореф дис докт юрид наук. 12.00.07 Харків. 2009. 29 с.
4. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. *Право і безпека*. № 3 (35). 2010. С. 145-150
5. Зайченко В.В., Лаптева А.В. Роль і місце правоохоронних органів у правовій державі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Вип. 23. 2013. С. 419-424